

Onderwijsplan begrijpend lezen

In schooljaar '24-'25 zijn we een traject in begrijpend lezen gestart. Zie verbetertraject.

Het team is hard aan het werk om vaardiger te worden in het voorbereiden van de lessen. Hiervoor wordt elke periode ruimte vrijgemaakt om in duo's lessen voor te bereiden en bij elkaar te observeren. Vervolgstap is dat we in het huidige schooljaar ('25-'26) degeleerde vaardigheden en kennis in een onderwijsplan kunnen borgen. Daarnaast breiden we het onderwijs uit met literatuur- en poëzie onderwijs. **Dit onderwijsplan is daarom nog een eerste opzet en een nog levend document.**

Schoolambities

Onze schoolweging is 28,1. Dit betekent dat onze leerlingen gemiddeld meer stimulerende omgevingskenmerken hebben. Daarnaast hebben wij een grote spreiding, waardoor we ons onderwijs op verschillende niveaus moeten aanbieden zodat alle leerlingen het referentieniveau behalen dat bij hun leerpotentie past. We streven naar:

Minimaal percentage 1F: 99%

Minimaal percentage 1S: 84%

Een gemiddelde uitstroom van 50% havo of hoger (doorstroomtoets, IEP)

We sturen op een VIX bij P80 van 40 en bij P20 van 70 (FocusPO)

Basisanbod en leermiddelen

In de basis maken we gebruik van zoveel mogelijk materiaal wat al aanwezig is in elke klas. Hiervoor zetten we in: teksten van Nieuwsbegrip (ook andere tekstsoort), teksten vanuit een junior einstein oefenboek, prentenboeken, leesboeken, informatieve boeken, kidsweek, poëziebundels, teksten uit de woordenschatlessen van taal en teksten van de technisch leesmethode.

Daarnaast hebben we ook schoolbreed aangeschafte boeken in de teamkamer staan, ingedeeld op verschillende genres. Ook zetten we vanaf schooljaar '25-'26 in de groepen 3 t/m 8 jaarlijks een klassikaal leesboek in*. Aan de hand hiervan geven we literatuurlessen.

**De informatie, kennis en vaardigheden hiervoor worden dit jaar opgebouwd. Ervaringen worden geëvalueerd en zullen volgend jaar in het onderwijsplan worden opgenomen.*

Vooral de voorbereiding en indeling van de reguliere tekstles, vergt aandacht en verloopt nu schoolbreed hetzelfde. Zie hiervoor kopje lesopbouw.

Groepsspecifieke inzet van teksten:

1-2:

- Prentenboeken – aandacht aan voorbereidend lezen. Verhaalbegrip, navertellen, onderdelen op volgorde leggen, probleem-oplossing structuur, oorzaak-gevolg structuur.

3 t/m 8:

- Nieuwsbegrip vanaf groep 4 (basisles en andere tekstsoort, op papier de teksten aanbieden)
- Teksten vanuit Blink (WO),
- Teksten vanuit technisch leesmethode
- Teksten vanuit de taalactief methode
- Prentenboeken, kidsweek, korte nieuwsberichtjes, poëzie, boekfragmenten, verhaalboeken, informatieve boeken,
- Lessen Blits (studievaardigheden)
- Klassikale leesboeken met literatuurlessen

In de les staat het doel van de tekst en het begrijpen van de tekst centraal. Aanvullend worden accenten in de les gelegd aan de hand van de beschreven doelen in FocusPO*. Volgens onze manier van werken, worden teksten bewust uitgekozen en aan de hand van de tekststructuur bepaald waar de focus op komt te liggen en welke vragen gesteld worden. De voorbereidingen zijn hierom cruciaal. Zie kopje lesopbouw.

**het aanvullen van de lesdoelen vanuit doelen van FocusPo zal schooljaren '25-26-27 worden uitgebreid en toegevoegd worden in het onderwijsplan.*

Aanvullend aanbod en materiaal

Omdat we kritisch kijken naar de teksten van Nieuwsbegrip, komt het ook voor dat we ervoor kiezen deze tekst niet in te zetten maar zelf een rijke teksten te kiezen. Soms sluit dit wel aan op het onderwerp, bijvoorbeeld als we de tekst van de originele bron (nieuwswebsites) inzetten. Aanvullend maken we gebruik van:

- Rijketeksten.org
- Kidsweek (wekelijks 10 krantjes voor schoolbreed gebruik). Er ligt altijd één nieuwste versie op de teamtafel met tips erin met post-its.
- Authentieke teksten van nieuwswebsites
- Closerreading.nl

We maken zoveel mogelijk gebruik van wat er al is en zijn kritisch op welke tekst we inzetten. Teksten die sowieso al aanbod komen, bijvoorbeeld in een woordenschat les van taal, worden ook op dezelfde wijze voorbereid. **Elk 'leesmoment' is een 'begrijpend lees' moment.**

Daarnaast zijn er schoolboeken aangeschaft. Bij veel van deze boeken zijn online lessuggesties te vinden. De boeken variëren in genre en staan in de kast in de teamkamer. Bij veel van deze boeken zijn ook lessuggesties te vinden, deze worden hier nog bijgevoegd.

Tot slot vullen we de lessen aan met boekjes van Junior Einstein. Omdat wij op een zeer interactieve manier de lessen inrichten, vinden we het ook van belang om in de basis toetsvaardigheden te oefenen. Dit, omdat de manier van antwoorden op vragen iets anders van de kinderen vraagt dan de open, interactieve vragen uit onze lessen. Dit doen we door sporadisch tussendoor een tekst uit dit boekje aan te bieden, of een aantal teksten ter vervanging van een reguliere leesles. Focus hierbij ligt op bewijzen van het antwoord, wegstrepen van 'onzin' antwoorden, doel van de tekst centraal stellen.

Leertijd

Leertijd is afhankelijk van welke teksten worden ingezet en of er ook teksten in andere lessen voorkomen, zoals taal woordenschat. De wens is om meer te integreren, wat het moeilijker maakt om één vaste afspraak rondom leertijd te maken.

Voorlopig hanteren we de volgende richtlijnen voor een opzichzelfstaande, uitgebreide leesles:

- Kleuters: 1 á 2 keer per thema een echte leesles/activiteit
- Groep 3 t/m 5: één keer in de week een uitgebreide les (of verdeeld over twee lesmomenten)
- Groep 6 t/m 8: twee keer in de week een uitgebreide les (of verdeeld over meerdere korte momenten)

Deze lestijd bestaat dan veelal uit 1x een moment van een basisleestekst van nieuwsbegrip en 1x de andere tekstsoort, een eigen gekozen tekst of een tekst uit het Junior Einstein boekje. Deze lessen duren gemiddeld zo'n 40-60 minuten, maar kunnen ook verspreid over meer kortere momenten worden aangeboden.

Deze basistijd wordt aangevuld met momenten die zich over de dag heen voordoen, zoals bij een tekst bij de woordenschat les.

Lesopbouw, lesvoorbereiding

In deze manier van werken en het maken van de lesopbouw is de voorbereiding cruciaal. Het zélf door en door kennen van je tekst is de basis voor de rest. Hierin hebben wij in een traject met Evelyn Blommenstijn een manier gevonden om de teksten voor te bereiden. Deze zetten we in als basis. Alle bijlagen zijn terug te vinden in de map vakken – begrijpend lezen – traject Evelyn.

Het kiezen en voorbereiden van een tekst verloopt samengevat in de volgende stappen, en wordt hieronder verder uitgewerkt.

1. Tekstkeuze (bepalen wat voor tekst het is, complexiteit, tekststructuur bepalen)
2. Tekststructuur (bepalen welke structuur de tekst omvat, bepalen van de sturing en focus van de les, gebruik het pijlschema)
3. Vragen voorbereiden (welke vragen zijn al beschikbaar en welke vragen voeg je toe?)
4. Indeling les bepalen (volgorde, werkvormen)

Voorbereiding

Voorafgaand scan je de tekst op authenticiteit, rijk taalgebruik, verbanden, woordenschat. Goede tekst? Dan inzetten. Voorkeur heeft het inzetten van authentieke teksten, dat wil zeggen: originele opmaak, waarbij je echt ziet dat het bijvoorbeeld uit een receptenboek of uit een krant komt.

Stap 1: Tekstkeuze

Lees de tekst in één keer door. Besluit of je de tekst inzet. Lees daarna nog eens en:

- Markeer woorden die je tijdens de les aan zou willen stippen. Welke woordenschat heb je echt nodig om de tekst te begrijpen?
- Scan op verbanden en verwijswaarden. Welke tekststructuur staat centraal? ([zie extra informatie](#)). Dit bepaalt je doel en richting van vragen.
- Bepaal je leesdoel aan de hand van de tekststructuur, vul aan met leesdoelen vanuit FocusPO.

Stap 2: Tekststructuur en voorbereiding

Maak een TEKSTvoorbereiding ([zie bijlage, let op: verschil onderbouw, middenbouw, bovenbouw](#))

1. Bepaal de tekststructuur. Dit heeft invloed op de accenten in de tekst, het voorspellen en je verwerking. De 5 die wij kennen:

- Beschrijving (feitjes, weetjes)
- Vergelijking (venn-diagram)
- Chronologie (stappenplan, tijdbalk)
- Oorzaak-gevolg
- Probleem – oplossing

Zeker bij een probleem-oplossing of oorzaak-gevolg structuur, is het van belang deze zelf voor te bereiden in het pijlenmodel ([zie document](#)). Soms lijkt een tekst duidelijk, maar kom je er tijdens de voorbereiding achter dat dit toch nog ingewikkeld is. Bij een andere tekststructuur (chronologie, beschrijving) ligt de focus op iets anders.

Stap 3: vragen voorbereiden

- Scan welke vragen al beschikbaar zijn (bijvoorbeeld vanuit Nieuwsbegrip) en op welk niveau ([zie bijlage](#)) deze vragen zijn. Welke zet je in?
- Voeg eventueel zelf vragen toe. Zorg dat op drie niveaus vragen aan bod komen. Dit kan ook verdeeld over twee lesmomenten.

Stap 4: indeling les

Maak een LESvoorbereiding (volgorde en werkvormen les)

- Vul in met behulp van het lesvoorbereidingsformulier ([zie bijlage](#)).
- Van belang is: afwisseling en tempo! Tekstgerichte vragen, markeren, overleggen, schrijven.
- Let op: je kunt er ook voor kiezen om de les over twee of drie momenten te verdelen. Voorbeeld:
 - o Lesmoment 1: stappen 1 t/m 4 lesopbouw
 - o Lesmoment 2: terugblik W-H vragen, daarna stappen 5-6 lesopbouw

Lesopbouw

Maak gebruik van het lesvoorbereidingsformulier voor de stappen. Hieronder een kort overzicht van de stappen. Voor alle aspecten van tekstbegrip geldt: expliciet modellen, dan opbouwen naar begeleide inoefening, vervolgens zelfstandige verwerking (scaffolding)

1. Voorkennis activeren (liefst kennis die echt nodig is voor begrip van de tekst)
2. Voorspellen (modellen: titel, plaatjes, bronnen, wat voor tekst, doel van de schrijver)
3. Voorlezen (leerkracht leest vloeiend in één keer voor, kinderen [wijzen bij](#))
 - Eventueel tussendoor kort een aantal woorden aanstippen; alleen als het kort kan en belangrijk is voor de rest van de tekst en opdrachten. Woorden waar je langer bij stil wilt staan, bewaar je tot het einde.
4. W-H vragen (klassikaal, op bord of even in tweetallen. Waar nodig al gericht op de tekststructuur)
5. Pijlenschema invullen (alleen bij tekststructuur oorzaak-gevolg of probleem-oplossing)
 - Bij andere tekststructuur: [pak een ander schema](#). Bijvoorbeeld VENN-diagram of chronologische volgorde. Bij verhalende of poëtische teksten is de insteek anders*
 - Bij een korte tekst kun je er ook voor kiezen een deel van het pijlenschema al in te vullen. Bijvoorbeeld bij een boekfragment. Oorzaak en probleem al duidelijk --> met de klas richten op de gevolgen.

6. Vragen beantwoorden

- Eerst klassikaal. Kies uit je voorbereiding welke vragen passend zijn. WISSEL AF in werkvorm: overleg, schrijf op, markeer, wijs aan...
- Zelfstandig of in tweetallen nog een aantal vragen op papier. Hierin is ook te differentiëren. Let op: antwoord moet te bewijzen zijn in de tekst & antwoord opschrijven in een hele zin.

**Poëzie/verhalende teksten: hierin breiden we het traject in schooljaar '25-'26 uit. We zetten klassikale leesboeken en poëziebundels in, oefenen en krijgen feedback van Evelyn. Dit proces evalueren we. Hierna zullen de afspraken en aanpak hierover worden aangevuld in het onderwijsplan.*

***Opbouw lesmomenten kleuters worden ook nog toegevoegd aan het leesplan.*

Didactisch handelen

Algemeen:

De tekst en structuur staan centraal. De les is leerkrachtgestuurd, er wordt veel gebruik gemaakt van modellen en scaffolding. Een aantal onderdelen hebben effect op goed begrip van de tekst: herhaald lezen, klassendiscussies over een tekst, aandacht voor woordenschat, voorkennis actualiseren. Maar vooral: doorleef de tekst met de kinderen. Het onderwerp moet leven.

We volgen het handelen zoals beschreven in de lesvoorbereiding.

Bij het aanvullen van materiaal met rijke teksten houden we rekening met:

- Authentieke teksten (zoveel mogelijk authentieke opmaak)
- Woordenschat: moeilijke woorden zijn prima, als de tekst te begrijpen is (streven is 95% begrip van de woordenschat). Te veel moeilijke woorden leidt tot onbegrip van de tekst.
- Zinnen met verbanden en dus voegwoorden: niet alleen korte zinnen.

Moeilijke tekst? Lees de tekst op een ander moment al een keer voor. Dan later of bij de les nog een keer in tweetallen. Zodat de inhoud bereikbaar is voor IEDER kind. De tekst kan ook middels pre-teachen al eerder worden aangeboden aan zwakke technisch lezers. In dit geval, maken we gebruik van het Ralfi-principe.

- R= Repeated: Herhaald lezen met tussenpozen
- A= Assisted: Ondersteund door voorlezen-voorzeggen en bijwijzen
- L= Level: Inzetten op een hoog niveau. (leeftijdsadequaat)
- F= Feedback: Directe neutrale feedback bij fouten, maar ook toegespitste positieve feedback
- I= Interactie: Enthousiaste interactie over de inhoud

Je kunt de tekst lezen middels voor-koor-door. Het laatste kan ook in duo's of kleine groepjes.

Nieuwsbegrip:

- Leesstrategieën
We volgen onze eigen lesvoorbereiding en tekstvoorbereiding. Hierbij maken we eventueel aanvullend gebruik van de leesstrategieën volgens Nieuwsbegrip, als hulpmiddel. Het 'aanleren' van de leesstrategieën zijn dus geen doel op zich. We spreken af de lessen altijd op één tekstniveau te kiezen en aan te bieden aan de hele klas. Dit, omdat wij dan iedereen meenemen in de tekst. In de verwerkingsvragen kun je differentiëren op niveau*.
** het differentiëren in vraagstellingen en het uitdagen van écht sterke lezers, breiden we nog uit in het komende schooljaar en zal worden aangevuld in het onderwijsplan.*
- Lesmomenten
In de lessen worden alle kinderen actief betrokken, door bijvoorbeeld opzoek of markeeropdrachten te geven, kinderen te laten overleggen, iets aan te wijzen in de tekst en mee te wijzen bij het voorlezen. Er worden coöperatieve werkvormen ingezet bij de verwerking. Er wordt afwisseling geboden in samenwerking en zelfstandige verwerking.
- Andere tekstsoort nieuwsbegrip
Print de tekst uit. De tekst wordt op papier besproken. De vragen kunnen digitaal* worden gemaakt. Je kunt er

ook voor kiezen om de vragen uit te printen en er een stuk of 5 uit te kiezen (op verschillende niveaus). De andere vragen kun je dan achterwege laten. **Nieuwsbegrip wordt momenteel nog uitgebreid, de digitale verwerking is dit schooljaar nog niet beschikbaar.*

Bij het gebruik van andere materialen:

Taalactief woordenschat

- Kijk bij je woordenschatlessen ook naar de tekststructuren! Vind je hier bijvoorbeeld ook probleem-oplossing structuur in? Wat is het voor tekst? E-mail, dagboek, verhaal? Tip: lees eerst je tekst!!! Zonder nog je handleiding te bekijken. Bereid je tekst voor!

Toetsing en monitoring

Voor zowel het geven van richting aan de lessen als het observeren van ontwikkelde leesdoelen, maken we gebruik van FocusPO. Om daarnaast te blijven volgen hoe kinderen zich op individueel niveau ontwikkelen, maken we ook gebruik van de IEP volgtoetsen.

Elke FocusPO periode (4 blokken per jaar) kan een les individueel verwerkt worden om te volgen hoe de leerlingen individueel vragen beantwoorden. Hiervoor kan een les gebruikt worden of een tekst uit het boekje van Junior Einstein.

Het onderdeel toetsing wordt na schooljaar '25-'26 vastgesteld in het onderwijsplan.

Differentiatie

De tekstkeuze van nieuwsbegrip wordt bepaald per tekst. Klassikaal wordt de tekst op één niveau aangeboden. Afhankelijk van het taalgebruik en passend bij de gemiddelde groep.

Differentiatie wordt ingezet tijdens de zelfstandige verwerking van vragen. Hier kun je onderscheid maken in tekstgerichte vragen of betekenis verlenende vragen (vragen op 3 niveaus zoals eerder beschreven).

Zwakke lezers kunnen de tekst al eerder voorgelezen krijgen op een ander lesmoment. Hierbij kan eventueel al extra woordenschat worden aangeboden voor de tekst.

Belangrijkste aanvullingen komend schooljaar:

- Afspraken toetsing
 - o Afspraken over IEP, Focus, nieuwsbegrip toetsen wel of niet, junior einstein evt inzetten
- Verschil onderbouw, middenbouw, bovenbouw verhelderen + opbouw les kleuters
- Aanpak en opbouw poëzie lessen en klassikaal leesboek lessen (literatuurlessen)
- Theoretische onderbouwing en bijlagen
- Filmpje maken voorbeeld ovorbereiding les? Powerpoint voor nieuwe collega's?